

به نام خداوند جان و خرد کزین برتر اندیشه برنگذرد

راهنما و خودآموز گام به گام

تاریخ و ادبیات

ایران و جهان

(۱)

سال دوم آموزش متوسطه

(رشته‌ی ادبیات و علوم انسانی)

با مطالعه‌ی این کتاب در امتحانات نمره‌ی بهتری می‌گیرید.

مؤلف:

رحیم جهان‌آرا

مرکز پخش: انتشارات کسرای - موفق

۶۶۹۲۴۵۲۰-۶۶۴۲۶۸۸۰

جهان آرا، رحیم، ۱۳۴۰ -

راهنما و خودآموز گام به گام تاریخ ادبیات ایران و جهان (۱) -
رشته ادبیات و علوم انسانی: آموزش متوسطه / مولف رحیم جهان آرا.
- تهران: موفق،
۱۴۴ ص.

ISBN 964-7761-17-1

فهرست نویسی بر اساس اطلاعات فیپا.

۱. تاریخ ادبیات - کتابهای درسی - راهنمای آموزشی
(متوسطه). ۲. ادبیات فارسی - کتابهای درسی - راهنمای آموزشی
(متوسطه). الف. عنوان.

۳۷۳/۲۳۸۰۷۶ LB۳۰۶۰/۲۶ ۹۳۴۱۸۳

م ۸۵-۳۴۶۲

کتابخانه ملی ایران

نام کتاب: راهنما و خودآموز گام به گام تاریخ و ادبیات ایران و جهان (۱)

سال دوم آموزش متوسطه (رشته علوم انسانی)

مؤلف: رحیم جهان آرا

ناشر: نشر موفق

تیراژ: ۲۰۰۰ نسخه

نوبت چاپ: چاپ اول

تاریخ نشر: سال ۱۳۸۵

چاپ: خوشه

◀ مدیریت بر امور فنی و تألیف: ابوالقاسم نکوپور سیگارودی ▶

قیمت: ۷۰۰۰ ریال

شابک: ۹۶۴-۷۷۶۱-۱۷-۱

فهرست مطالب

۵	سخنی در آغاز.....
۷	درس اوّل / خط و زبان در ایران پیش از اسلام.....
۱۲	درس دوّم / پیشگامی ایرانیان.....
۱۸	درس سوّم / شهید بلخی، خردمندی اندوهگین.....
۲۱	درس چهارم / بوشکور بلخی، شیفته دانایی.....
۲۵	درس پنجم / نثر فارسی و آغاز ادبیات تاریخی دینی.....
۲۹	درس ششم / دقیقی در راه احیای حماسه‌ی ملی.....
۳۹	درس هفتم / فرّخی، روستازاده‌ای کامروا.....
۴۶	درس هشتم / ناصر خسرو قبادیانی و شعر مکتبی.....
۵۲	درس نهم / نثر فارسی.....
۵۷	درس دهم / نثر دینی.....
۶۳	درس یازدهم / انوری، پیامبر ستایشگران.....
۶۶	درس دوازدهم / جمال‌الدین عبدالرزاق، مکتب دارِ شعر اصفهان.....
۶۸	درس سیزدهم / نثرهای عارفانه.....
۷۳	درس چهاردهم / کتاب‌های فنی در زمینه‌ی علوم ادبی.....
۷۹	درس پانزدهم / خیّام و ترانه‌های فلسفی.....
۸۳	درس شانزدهم / خاقانی شاعر دیرآشنا.....
۸۷	درس هفدهم / عطار، شیخ نیشابور.....
۹۵	درس هجدهم / سعدی، فرمانروای مُلک سخن.....
۱۰۱	درس نوزدهم / از سرچشمه‌های هنر و اندیشه‌ی یونان.....
۱۰۴	درس بیستم / ادبیات اروپا و مکتب‌های ادبی.....
۱۰۹	درس بیست و یکم / کلاسی سیسم.....
۱۱۳	درس بیست و دوم / عصر روشنگری و رماتی سیسم.....
۱۱۸	درس بیست و سوم و بیست و چهارم / واقع‌گرایی (رئالیسم).....
۱۲۲	درس بیست و پنجم / طبیعت‌گرایی (ناتورالیسم).....
۱۲۷	درس بیست و ششم / نمادگرایی (سمبولیسم).....
۱۳۲	بخش سوّالات چهارگزینه‌ای.....
۱۳۹	پاسخ سوّالات چهارگزینه‌ای.....
۱۴۰	نمونه سوّالات امتحانی با پاسخ تشریحی.....

به نام خداوند جان و خرد

کزین برتر اندیشه بر نگذرد

سخنی با عزیزان

خدای مهربان را سپاس بی‌کران که توفیق تألیف کتابی دیگر را به اینجانب عطا فرمود. این مجموعه شامل خلاصه‌ای از نکات مهم درس تاریخ ادبیات است که به صورت مطالب طبقه‌بندی شده، ذکر گردیده است.

از دانش‌آموزان عزیز جهت گرفتن نتیجه‌ی بهتر از این کتاب، تقاضا می‌شود که ابتدا سعی نمایند پاسخ هر سؤال را با توجه به خلاصه‌ی درس حدس بزنند و در نهایت برای رفع اشکال خویش، به پاسخنامه رجوع نمایند.

کتاب حاضر این امکان را به همکاران گرامی می‌دهد تا نکات مهم و برجسته‌ی هر درس را به همان ترتیبی که در کتاب آمده است، روی تخته نوشته و در مورد هر یک توضیحاتی ارائه نمایند و از آوردن مطالب اضافه خودداری کنند. با این وجود مجموعه‌ای است که جز با رهنمودهای همکاران گرامی و دانش‌آموزان محترم، کامل نمی‌گردد.

در اینجا لازم است از زحمات مسئولان محترم انتشارات و مسئول دبیرستان هدف، جناب آقای سیدجمشید روشن و فرزند عزیزم مهدی جهان‌آرا که مرا در تألیف این کتاب یاری نمودند، تشکر و قدردانی نمایم. همه‌ی توفیقات از جانب خدای رحیم است.

رحیم جهان‌آرا

سخنی در آغاز

آیندهی فرهنگ و تمدن

معمولاً ادبیات هر ملتی را آیندهی فرهنگ و تمدن آن ملت معرفی می‌کند؛ زیرا تمام وجوه مدنیت ملت‌ها در آثار مکتوب آن‌ها جلوه‌گر است. در واقع، ادبیات ملی یک قوم در کنار سنت‌های هنری و فنی بازمانده از روزگاران پیشین، مجموعه‌ی تمدن آن قوم را تشکیل می‌دهد.

شرط تمّول تازه و ابتکارات

تحول تازه و ابتکارات و ابداعات بعدی در صورتی میسر می‌شود که کسانی بتوانند نسبت به سنت‌های ادبی روزگار یا مکتب حاکم بر آن - که روزی ابتکار و نوآوری محسوب می‌شد - طرحی تازه پی افکنند و با دریافت درستی که از موقعیت و جایگاه تاریخی و جغرافیایی و فرهنگی خود به دست می‌آورند، ضمن استفاده از تجربیات پیشین، راه جدیدی پیش پای ادبیات آینده بگذارند. در برخی دوره‌ها به دلایلی، ادبیات مذّت‌ها در همان مسیر قبلی خود می‌ماند و به اصطلاح، در دایره‌ی تقلید می‌افتاد و از ابتکار و آوردن طرح و مسیری تازه باز می‌ماند. چنین دوره‌ای، دوره‌ی انحطاط و عقب‌ماندگی ادبیات است.

انحطاط یا پیشرفت ادبیات

در انحطاط یا پیشرفت ادبیات - مثل هر پدیده‌ی دیگر - بسیاری از جمله مسائل سیاسی، فرهنگی، اجتماعی، مذهبی و اقتصادی دخالت دارند. وظیفه و فایده‌ی نتایج تاریخ ادبیات این است که دلایل و زمینه‌های این پیشرفت یا انحطاط ادبی را بررسی کند و سرگذشت شاعران و نویسندگان - به ویژه کسانی را که به نحوی بر این مسیر تأثیر بیش‌تری گذاشته‌اند - مورد توجه قرار دهد و با توجه به مقتضیات و اوضاع و احوال هر عصر و دوره‌ای، شیوه‌ی درست داورى درباره‌ی ادبیات را بیاموزد و از این طریق، مسیر روشنی را پیش پای ادبیات بگذارد.

بخش‌های گنجینه‌ی ادبی

بخش‌های زیادی از گنجینه‌ی ادبی ما را ادبیات داستانی و اخلاقی و مذهبی تشکیل می‌دهد که بدون شک مخاطب آن‌ها مردم معمولی بوده است و اگر جلوه‌هایی از زندگی اجتماعی گذشته را هم در خود منعکس کرده باشد، به مقدار زیادی تصویر زندگی آنان خواهد بود. مقدار قابل توجه و شاید بیش از نیمی از سرمای‌ه‌ی ادب فارسی را ادبیات عرفانی ما تشکیل می‌دهد که بی‌گمان با زندگی و فرهنگ و دلبستگی توده‌های مردم پیوندی ناگسستنی دارد و در حقیقت، باید آن را «ادبیات مردمی فارسی» نامید.

فایده‌ی تاریخ ادبیات

بنابراین، فایده‌ی تاریخ ادبیات، گذشته از روشن کردن گوشه‌های تاریک و زوایای ناشناخته‌ی ادب و فرهنگ و بررسی دلایل کامیابی یا ناکامی آن، می‌تواند آشنایی با جلوه‌های زندگی در دوره‌های گوناگون تاریخی و مرور اندیشه‌های لطیف و پرداخته‌ای باشد که در آینه‌ی آثار ادبی تجلی یافته یا به دلایلی در آن، روی پنهان کرده است.